

УДК 338.43:316.422

В. А. Голян,

д. е. н., професор,

директор, Громадська організація "Європейський аналітичний центр", м. Київ

ORCID ID: 0000-0002-2502-4573

Н. В. Медінська,

к. е. н., доцент, в. о. завідувача кафедри земельного кадастру,

Національний університет біоресурсів та природокористування України, м. Київ

ORCID ID: 0000-0003-2573-0205

Ю. Б. Заставний,

доктор філософії в галузі економіки, м. Київ

ORCID ID: 0000-0002-9033-8018

DOI: 10.32702/2306-6792.2022.3.10

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ПРИРОДООХОРОННИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ

V. Golyan,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Director, Public Organization "European Analytical Centre", Kyiv

N. Medynska,

PhD in Economics, Associate Professor, Acting Manager of the Department of Land Cadastre,

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

Y. Zastavnyy,

PhD in Economics, Kyiv

**ECONOMIC MECHANISM OF ORGANIC AGRICULTURAL PRODUCTION IN THE CONTEXT
OF GLOBAL ENVIRONMENTAL CHALLENGES: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL
FOUNDATIONS OF FORMATION**

У статті обґрунтовується необхідність розроблення теоретико-методологічних засад формування економічного механізму органічного сільськогосподарського виробництва в умовах глобальних природоохоронних викликів. Доведено, що сучасний економічний механізм органічного сільськогосподарського виробництва з врахуванням глобальних природоохоронних викликів має охоплювати комплекс методів, інструментів, важелів регуляторного впливу на темпи, масштаби та пропорції органічного землеробства, органічного тваринництва та органічного кормовиробництва, що дасть можливість максимальною мірою використовувати внутрішні фінансові ресурси, залучати позикові кошти на вітчизняному фінансовому ринку, а також акумулювати кошти міжнародних фінансових фондів, створених у рамках глобальної архітектури боротьби з глобальним потеплінням, для формування основного капіталу та поповнення обігових коштів. Встановлено, що набір методів, інструментів та важелів економічного механізму органічного сільськогосподарського виробництва в умовах формування нової глобальної природоохоронної архітектури та поглиблення децентралізації влади має детермінуватися дотриманням комплексу принципів: подолання депресивності сільських населених пунктів; забезпечення максимізації формування замкнених циклів в агропродуктових ланцюгах; перманентної імплементації міжнародних стандартів та регламентів якості і безпеки сільськогосподарської сировини, харчових напівфабрикатів та готових харчових продуктів; мінімізації еколого-деструктивного та природо-руйнівного впливу на агроландшафти; конвергенції вітчизняної та міжнародної практик

впровадження методів та технологій органічного землеробства, кормовиробництва та тваринництва; комплексності використання всіх складових матеріально-технічної субстанції сільськогосподарської сировини та готових харчових продуктів; дотримання Цілей сталого розвитку, затверджених ООН; екологізації відтворювальних пропорцій; використання переваг децентралізації; дотримання вимог кліматичної угоди, укладеної в м. Глазго; випереджально, а не наздоганяючого типу розвитку сектору органічних сільськогосподарських виробництв. Обґрунтовано, що методи, інструменти та важелі економічного механізму органічного сільськогосподарського виробництва мають об'єднуватися в антикризовий, стимулюючий та стабілізаційний пакети. Встановлено, що схвалення Нової кліматичної угоди у м. Глазго (Великобританія) сформувало додаткові умови для розширеного відтворення потенціалу органічного сільськогосподарського виробництва через диверсифікацію зовнішніх інвестиційних потоків.

The article substantiates the need to develop theoretical and methodological foundations for the formation of the economic mechanism of organic agricultural production in the context of global environmental challenges. It is proved that the modern economic mechanism of organic agricultural production, taking into account global environmental challenges, should cover a set of methods, tools, levers of regulatory influence on the pace, scale and proportions of organic farming, organic animal husbandry and organic feed production, which will make it possible to maximize the use of domestic financial resources, attract borrowed funds in the domestic financial market, as well as accumulate funds from international financial funds, created within the framework of the global architectonics of combating global warming, for the formation of fixed capital and replenishment of working capital. It is established that the set of methods, tools and levers of the economic mechanism of organic agricultural production in the context of the formation of new global environmental architectonics and deepening the decentralization of power should be determined by compliance with a set of principles. They are overcoming the depression of rural settlements; ensuring the maximization of the formation of closed cycles in agricultural product chains; permanent implementation of international standards and regulations for the quality and safety of agricultural raw materials, food semi-finished products and ready-made food products; minimization of ecological-destructive and nature-destructive impact on agricultural landscapes; convergence of domestic and international practices of introducing methods and technologies of organic farming, feed production and animal husbandry; complexity of using all components of the material and technical substance of agricultural raw materials and finished food products; compliance with the Sustainable Development Goals approved by the UN; greening reproductive proportions; using the advantages of decentralization; compliance with the requirements of the Climate Agreement concluded in Glasgow; a leading, rather than catching-up type of development of the organic agricultural production sector. It is proved that the methods, tools and levers of the economic mechanism of organic agricultural production should be combined into anti-crisis, incentive and stabilization packages. It is established that the approval of the new Climate Agreement in Glasgow (Great Britain) created additional conditions for the expanded reproduction of the potential of organic agricultural production through the diversification of external investment flows.

Ключові слова: органічне сільськогосподарське виробництво, економічний механізм, кліматична угода, децентралізація, фінансові вливання, глобальна архітектоніка.

Key words: organic agricultural production, economic mechanism, climate agreement, decentralization, financial injections, global architectonics.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Органічне сільськогосподарське виробництво не набуло очікуваних масштабів навіть за умови наявності сприятливих передумов через відсутність сучасного механізму регулювання та організації діяльності суб'єктів аграрного підприємництва, які функціонують у сфері органічного землеробства, органічного тваринництва та органічного кормовиробництва. Таким механізмом виступає економічний механізм органічного сільськогосподарського виробництва як логічно упорядкована сукупність методів, інструментів та важелів фінансово-кредитного, бюджетно-податкового та консультативно-регламентаційного спрямування, які забезпечують необхідні стимули

та відповідний рівень мотивування у сільськогосподарських товаровиробників щодо формування агропродуктових ланцюгів на основі органічних технологій. Такий економічний механізм має бути сформований як на загальнонаціональному рівні, так і на рівні об'єднаних територіальних громад (ОТГ). У першому випадку цей механізм має забезпечувати використання інструментів та методів державної підтримки за рахунок коштів держбюджету, зокрема спеціальних фондів, а у другому випадку забезпечувати використання вигод та переваг бюджетно-фіскальної децентралізації для активізації органічного сільськогосподарського виробництва. В умовах модернізації планетарної системи охорони навколишнього природного середовища, зокрема світової системи боротьби з глобальним потеплінням, дуже важливе значення має врахування глобальних

екологічних викликів при інституціоналізації методів, інструментів, важелів економічного механізму органічного сільськогосподарського виробництва на рівні країни.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У зв'язку з інституціоналізацією нової глобальної природоохоронної архітектури виникла необхідність розроблення теоретико-методологічних засад формування цілісної системи регуляторного впливу на суб'єктів аграрного підприємництва, які реалізують проекти органічного землеробства, органічного тваринництва та органічного кормовиробництва. У працях В. Грановської, О. Гуторова, Н. Зіновчук, В. Кипоренко, Ю. Кирилова, О. Рибаченко, В. Чудовської, О. Шкуратова та інших [2; 3; 5—9] пропонуються авторські підходи щодо обґрунтування еколого-економічних імперативів розвитку органічного сільського господарства [9], формування та функціонування ефективного механізму розвитку виробництва органічної сільськогосподарської продукції [2], розроблення організаційно-економічних передумов розвитку органічного кормовиробництва [8], диверсифікації інструментів стимулювання та мотивування суб'єктів аграрного бізнесу до переходу на методи і технології органічного землеробства та тваринництва [2; 5; 7], формування системи сертифікації органічного сільського господарства [6], але не повною мірою є сформованими теоретико-методологічні підходи щодо формування економічного механізму органічного сільськогосподарського виробництва, особливо в частині формування механізму, який буде повною мірою враховувати базові положення міжнародних природоохоронних конвенцій, зокрема Нової кліматичної угоди та Глобальних цілей сталого розвитку. Саме ув'язка набору інструментів та методів вітчизняного економічного механізму органічного сільськогосподарського виробництва з вимогами глобальної природоохоронної архітектури дасть можливість залучити кошти міжнародних екологічних фондів як у процеси екологізації виробничо-господарської діяльності, так і в систему екологічного менеджменту на загальнонаціональному, регіональному, місцевому та локальному рівнях.

ЦІЛІ СТАТТІ

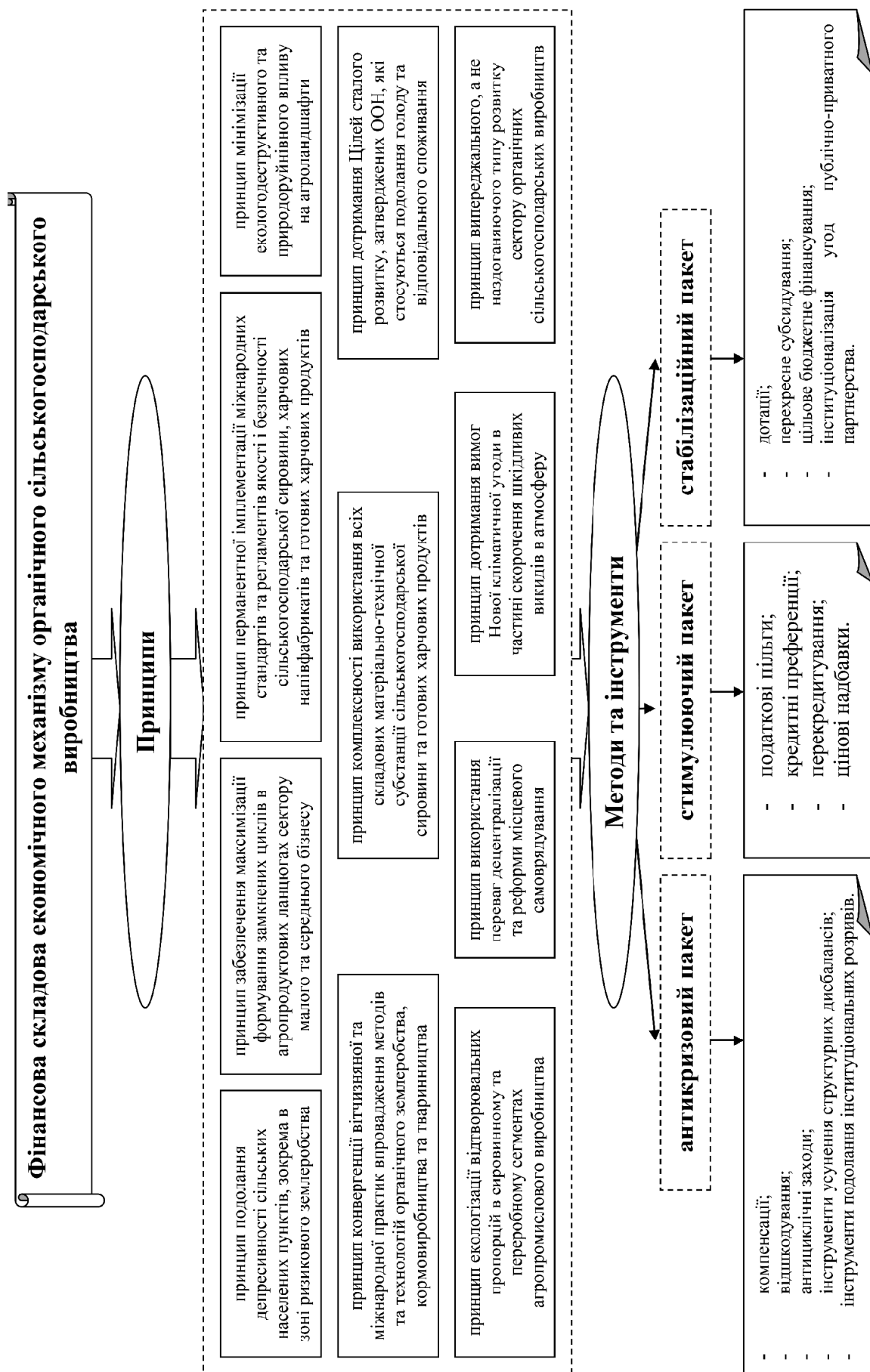
Метою статті є розроблення теоретико-методологічних засад формування економічного механізму органічного сільськогосподарського виробництва в умовах глобальних природо-

охоронних викликів, які ставлять нові вимоги щодо здійснення діяльності, спрямованої на мінімізацію глобального потепління та зміцнення агроландшафтів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Останні тренди у глобальній природоохоронній архітектурі, які детерміновані схваленням Нової кліматичної угоди у м. Глазго (Великобританія), сформувавши додаткові сприятливі умови для розширеного відтворення потенціалу органічного сільськогосподарського виробництва. Це зумовлено тим, що органічне сільськогосподарське виробництво, зокрема його базова ланка — органічне землеробство, виступає ефективним засобом реалізації нових глобальних природоохоронних викликів, в першу чергу в частині зниження величини викидів парникових газів. Ключовою резолюцією міжнародної кліматичної конференції в м. Глазго стало схвалення рішення про повне скорочення викидів парникових газів не пізніше 2050 року.

Водночас вагомою інституціональною передумовою отримання зовнішніх фінансових впливів в органічний сектор національного агропромислового комплексу є розроблення економічного механізму органічного сільськогосподарського виробництва, який охоплюватиме комплекс методів, інструментів, важелів регуляторного впливу на темпи, масштаби та пропорції, що даватимуть можливість максимальною мірою використовувати внутрішні фінансові ресурси, позикові кошти, акумульовані на вітчизняному фінансовому ринку, а також кошти міжнародних фінансових фондів, створених у рамках глобальної архітектури боротьби з глобальним потеплінням. Особливо актуальним виступає розроблення фінансової складової економічного механізму органічного сільськогосподарського виробництва, яка дасть можливість акумулювати фінансові ресурси для модернізації і реконструкції основних засобів та вчасного поповнення обігових коштів. Виходячи з того, що органічне сільськогосподарське виробництво, пов'язане з господарським освоєнням земельно-ресурсного потенціалу та реалізацією комплексу природоохоронних заходів, специфікація методів, інструментів та важелів економічного механізму його розвитку має базуватися на комплексі принципів, які враховують природно-ресурсні, екологічні, виробничо-технічні, інституціональні та соціальні аспекти органічного землеробства, органічного тваринництва та органічного кормовиробництва (рис. 1).

Рис. 1. Специфікація принципів формування фінансової складової економічного механізму органічного сільськогосподарського виробництва в умовах нової глобальної природоохоронної архітектури

Внаслідок відсутності належної бюджетної підтримки суб'єктів малого та середнього аграрного бізнесу більшість сільських населених пунктів є депресивними, оскільки великі аграрні формування, як правило, максимізують прибутки і обсяги валового виробництва продукції за рахунок виснажливого землекористування та витрачають ресурси на соціально-економічний розвиток сільських територій, які є ареалом концентрації їх виробничо-технічної бази. З огляду на це програмування дорожньої карти формування економічного механізму органічного сільськогосподарського виробництва має базуватися на приматі подолання депресивності сільських населених пунктів. Виходячи з того, що органічне сільськогосподарське виробництво — це пріоритет діяльності малого та середнього аграрного підприємництва, оскільки потребує значної кількості ручної праці та відносно невеликих цілісних земельних масивів, воно при дотриманні господарського та природоохоронного законодавства однозначно позитивно впливає на процеси соціально-економічного піднесення села.

Найвищий рівень депресивності сільських населених пунктів спостерігається в зоні ризикового землеробства, де ведення сільськогосподарського виробництва є ускладненим і потребує додаткових матеріальних витрат, оскільки придатність ґрунтів для сільськогосподарського виробництва залежить від природооблаштувальних поліпшень. Це стосується в першу чергу зони осушення, зони зрошуваного землеробства та гірських територій. Великий аграрний бізнес неохоче спрямовує фінансові ресурси у зону ризикового землеробства також у зв'язку з відсутністю можливості сконцентрувати значні площі консолідованих сільськогосподарських угідь і отримати очікуваний рівень врожайності сільськогосподарських культур.

Тому при формуванні економічного механізму органічного сільськогосподарського виробництва необхідно враховувати всі сторони здійснення органічного землеробства, органічного тваринництва ата органічного кормовиробництва, щоб не підірвати природно-ресурсний потенціал сільськогосподарського виробництва і не поставити під загрозу перспективи розширеного відтворення ресурсно-виробничого потенціалу сільськогосподарського виробництва і не поглибити рівень депресивності територій. В умовах зміцнення бюджетної та господарської самодостатності об'єднаних територіальних громад місцеве са-

моврядування отримує додаткові можливості програмувати та стимулювати розвиток органічного сектору місцевої аграрної сфери в напрямі підвищення рівня його позитивного впливу на соціально-економічний розвиток сільських територій.

Водночас механічне виробництво органічної сільськогосподарської сировини не дасть необхідного кумулятивного ефекту для розвитку суміжних галузей, а також для соціально-економічного піднесення територіальних громад. Лише за умови налагодження переробки такої сировини і збільшення обсягів виробництва продукції з високою доданою вартістю стане можливим надання додаткових імпульсів розвитку територій, де концентрується виробництво органічної продукції. Тому одним з принципів формування економічного механізму органічного сільськогосподарського виробництва має стати принцип забезпечення максимізації формування замкнених циклів в агропродуктових ланцюгах, передусім у секторі малого та середнього бізнесу.

Виробники органічної сільськогосподарської сировини отримують можливість налагоджувати її первинну переробку або в умовах створення на основі сільських домогосподарств збутових та обслуговуючих кооперативів, або через формування статутних та нестатутних об'єднань сільськогосподарських товаровиробників. В умовах поглиблення децентралізації влади, зокрема дерегуляції земельних відносин [4], ОТГ отримали додаткові можливості для створення інституціональних господарських одиниць, що спеціалізуватимуться на органічному сільськогосподарському виробництві. Водночас необхідність виробництва екологічно чистої сільськогосподарської продукції для потреб соціальної інфраструктури змушуватиме місцеве самоврядування створювати умови для налагодження переробки органічної сільськогосподарської сировини і створення тим самим готової продукції з високою доданою вартістю.

Україна зможе повноцінно увійти у глобальні ланцюги доданої вартості з органічною сільськогосподарською продукцією, якщо будуть імплементовані у вітчизняний регуляторний механізм стандарти та регламенти якості і безпечності сільськогосподарської сировини, харчових напівфабрикатів та готових харчових продуктів. Передусім необхідно сформувати інституціональне підґрунтя для імплементації Нового Регламенту Європейського Парламенту і Ради Європейського Союзу про органічне виробництво й маркування органічних про-

дуктів (№ 2018/848), який введено в дію з 1 січня 2022 року. Документ посилює відповідальність операторів у разі виникнення підозри щодо забруднення продукції, перехід від еквівалентності до відповідності та встановлення вимог до групової сертифікації [1].

Прикметною рисою Нового Регламенту є те, що існуватимуть паралельно дві системи, згідно яких можна буде здійснювати експорт органічної продукції до ЄС. Друга система — це повна відповідність стандартам ЄС. Якщо до цього часу українські виробники проходили сертифікацію відповідно до вимог, що еквівалентні стандартам ЄС, то вже незабаром від них вимагатиметься повна відповідність стандартам ЄС. Протягом наступних перехідних трьох років органи сертифікації, що здійснювали діяльність у третіх країнах, повинні пройти акредитацію за новим законодавством ЄС. Це стосується і тих органів, які зараз працюють в Україні. Крім того, ЄС посилює контроль за обігом органічної продукції та встановлює чіткі кроки для операторів та їх органів сертифікації у разі виникнення підозри щодо забруднення недозволенними продуктами і речовинами. При цьому значна відповідальність покладається на самого оператора — від ідентифікації такої продукції до всебічної співпраці з органом сертифікації [1]. Тому необхідно, виходячи з базових положень Нового Регламенту Європейського Парламенту і Ради Європейського Союзу про органічне виробництво й маркування органічних продуктів (№ 2018/848), формувати набір інструментів та методів регуляторного впливу на виробників органічної сільськогосподарської продукції з відповідним закріпленням інститутів-правил у вітчизняному законодавстві.

Паралельно з імплементацією законодавства ЄС про органічне виробництво й маркування органічних продуктів варто створити умови для імплементації передових практик впровадження методів і технологій органічного землеробства, тваринництва та кормовиробництва у вітчизняну практику господарювання. Це особливо актуально у найближчий час, коли відкривається ринок земель сільськогосподарського призначення та запущено дерегуляцію земельних відносин, згідно з якою ОТГ отримали значний територіальний ресурс [10], який потенційно може бути використаний для впровадження технологій органічного сільськогосподарського виробництва. Якраз у період початку лібералізації відносин, пов'язаних з перерозподілом земель сільськогосподарського призначення, і створені найбільш сприятливі умо-

ви для зміцнення позицій органічного сектора національного АПК. Тому врахування принципу конвергенції (зближення) вітчизняної та міжнародної практики впровадження методів та технологій органічного сільськогосподарського виробництва є необхідною умовою інституціоналізації сучасного економічного механізму органічного сільськогосподарського виробництва.

Пріоритет нарощення масштабів органічного сільськогосподарського виробництва (органічного землеробства, органічного тваринництва та органічного кормовиробництва) має базуватися на комплексі заходів, які упереджуватимуть еколого-деструктивний та природо-руйнівний вплив на агроландшафти, зокрема в частині утилізації рослинних та тваринних харчових відходів і виробництва на їх основі твердого та газоподібного біологічного палива. Це є особливо актуальним в умовах імплементації нового законодавства ЄС про органічне виробництво, згідно якого підвищуються вимоги щодо рівня органічності та екологічної безпечності органічної сільськогосподарської сировини, її переробки і виробництва готових харчових виробів на органічній основі.

Нарощення потужностей в органічному землеробстві, тваринництві та кормовиробництві однозначно буде призводити до утворення додаткової біологічної маси сільськогосподарської сировини та відходів сільськогосподарського виробництва і відходів переробно-харчових виробництв. В умовах схвалення нових енергетичних індикаторів зростають перспективи продуктивнішого використання матеріально-речової субстанції вторинної сільськогосподарської сировини та вживаної сировини, яка використовувалася у сфері переробки, оскільки є матеріально-речовою основою виробництва біологічного палива. Водночас цей вид відходів не використовується повною мірою у зв'язку з відсутністю інструментів та важелів стимулюючого характеру, які дадуть можливість ввести в спектр пріоритетів діяльності суб'єктів аграрного та аграрно-продовольчого підприємництва пріоритети органічного виробництва. Такими інструментами мають бути бюджетні виплати компенсаційного характеру або ж дотації, що зроблять утилізацію сільськогосподарських відходів органічного походження економічно вигідною. Досягнення очікуваного результату стане можливим при умові врахування при розробленні економічного механізму органічного сільськогосподарського виробництва принципу комплексності використання усіх складових матеріаль-

но-речової субстанції сільськогосподарської сировини та готових харчових продуктів.

Максимізація еколого-економічного ефекту від запровадження економічного механізму органічного сільськогосподарського виробництва стане можливою на основі дотримання Цілей сталого розвитку, затверджених ООН, які стосуються подолання голоду, відповідального споживання, розвитку спільнот. Синхронізація пріоритетів розвитку органічного сільськогосподарського виробництва та Цілі 7 "Відновлювана енергетика" дасть можливість вирішити проблему покращення рівня енергетичного забезпечення окремих населених пунктів і тим самим використати додатковий резерв соціально-економічного піднесення територіальних утворень. З огляду на це, принцип дотримання певних Цілей сталого розвитку, затверджених ООН, має бути врахований при розробленні дорожньої карти інституціоналізації інструментального набору економічного механізму органічного сільськогосподарського виробництва. Необхідною умовою переходу на модель сталого розвитку в окремих секторах національного господарства є забезпечення екологізації відтворювальних пропорцій в сировинному та переробному сегментах агропромислового виробництва і цей принцип також необхідно максимальною мірою врахувати при виборі стратегічних напрямів формування економічного механізму органічного сільськогосподарського виробництва.

Безпосередньо з принципом врахування Цілей сталого розвитку має бути врахований принцип дотримання вимог Нової кліматичної угоди в частині скорочення шкідливих та небезпечних викидів в атмосферу. Саме цей принцип має орієнтувати сільськогосподарських товаровиробників на використання методів та технологій ґрунтозахисного землеробства, щоб на порядок зменшити викиди вуглекислого газу в атмосферне повітря. Це також дасть можливість наблизитися до міжнародних практик боротьби з глобальним потеплінням, що підвищить привабливість вітчизняних проєктів активізації органічного сільськогосподарського виробництва для іноземних інвесторів. Саме ігнорування цього принципу не дозволяє на порядок збільшити інвестиційні потоки в органічний сегмент національного АПК, оскільки вітчизняний великий аграрний та агропромисловий бізнес зорієнтований на фінансування введення додаткових потужностей у сфері вирощування сільськогосподарських культур експортної орієнтації.

Децентралізація влади та реформа місцевого самоврядування відкрили "додаткові шлюзи" для налагодження бізнесової діяльності, пов'язаної з органічним сільськогосподарським виробництвом з огляду на те, що місцеве самоврядування отримало більше прав і повноважень у частині використання публічних фінансових ресурсів, а також розширило територіальний ресурс за рахунок земель сільськогосподарського призначення поза межами населених пунктів. Важливо при цьому не перевести ці вигоди та переваги у площину механічного перерозподілу, а використати для створення належного матеріального та територіального базису для розвитку органічного сільськогосподарського виробництва. Тому переважну більшість методів, інструментів, способів та важелів економічного механізму органічного сільськогосподарського виробництва необхідно конкретизувати на рівні ОТГ, щоб максимальною мірою врахувати ресурсні, територіальні та трудові умови розширення масштабів органічного землеробства, тваринництва та кормовиробництва.

При цьому основним принципом формування сучасного економічного механізму органічного сільськогосподарського виробництва має стати принцип випереджального, а не наздоганяючого типу розвитку сектору органічних сільськогосподарських виробництв, оскільки входження України у планетарну мережу органічних продуктових ланцюгів вимагає прискореного удосконалення як інституціонального середовища розвитку органічного сільськогосподарського бізнесу, так і розбудови бази регуляторного впливу держави і територіальних громад на суб'єкти господарської діяльності, які працюють у сфері органічного землеробства, органічного тваринництва та органічного кормовиробництва.

Перераховані принципи формування економічного механізму органічного сільськогосподарського виробництва мають бути враховані при розробленні основних його блоків, а саме антикризового, стимулюючого та стабілізаційного пакету методів, інструментів та важелів безпосереднього та опосередкованого впливу на суб'єкти органічного сільськогосподарського виробництва як у сегменті юридичних, так і фізичних осіб. Антикризовий пакет спрямовується на усунення кризових явищ в органічному сегменті національного АПК і охоплює такі інструменти, як компенсації, відшкодування, антициклічні заходи, а також інструменти усунення структурних дисбалансів та подолання інституціональних розривів.

Компенсації дадуть можливість відшкодувати суб'єктам аграрного підприємництва ті втрати, які вони понесуть внаслідок відмови від традиційних методів ведення сільськогосподарського виробництва та переходу на органічні технології. Відмова від мінеральних добрив та засобів захисту рослин однозначно вплине на рівень врожайності сільськогосподарських культур, що у підсумку призведе до зниження валових обсягів їх збору. Застосування інструментів та методів антициклічного характеру спрямоване на компенсацію втрат суб'єктам органічного виробництва внаслідок непрогнозованих втрат, які виникли через надмірні цінові коливання на цільових ринках, що призводять до значного зниження виручки від реалізації продукції.

Комплекс методів, інструментів та важелів, які створюють можливості для подолання структурних дисбалансів в органічному сегменті аграрного сектора, спрямовані на те, щоб максимально мірою використовувати потенціал органічного землеробства для нарощення масштабів органічного тваринництва та органічного кормовиробництва. Використання інструментів подолання інституціональних розривів має бути спрямоване на те, щоб створити умови для сертифікації продукції як спеціалізованих сільськогосподарських підприємств органічного спрямування, так і фермерських та особистих селянських господарств, які працюють у сфері органічного землеробства, тваринництва та кормовиробництва.

Після застосування антикризового пакету здійснюється реалізація комплексу методів та інструментів стимулюючого пакету через впровадження податкових пільг, кредитних преференцій, перекредитування, цінових надбавок. Необхідно використати всі можливості в частині встановлення податкових пільг, які регламентуються вітчизняним законодавством, щоб знизити рівень затратності суб'єктів аграрного бізнесу в частині налагодження застосування методів і технологій ґрунтозахисного землеробства, використання сидератних добрив, здійснення агролісомеліоративних заходів. Кредитні преференції необхідно узаконити в тій частині налагодження органічного сільськогосподарського виробництва, яка передбачає придбання спеціалізованої техніки для здійснення агротехнічних, агрохімічних, гідромеліоративних, фітомеліоративних та природоохоронних заходів. Комерційні банки будуть зацікавлені кредитувати проекти суб'єктів органічного сільськогосподарського виробництва за

умови, коли держава буде компенсувати їм ту частину процентних ставок, на яку дається пільга. Інструмент цінових надбавок є ефективним інструментом, який дасть можливість усунути прояви збитковості виробництва органічної сільськогосподарської діяльності і поступово переходити виробникам у зону отримання прибутків.

У результаті проявів стагнації або перевищення виробництва в окремих сегментах застосовується стабілізаційний пакет через надання дотацій, перехресне субсидування, цільове бюджетне фінансування, а також інституціоналізацію угод публічно-приватного партнерства.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Активізація розвитку органічного сільськогосподарського виробництва буде здійснюватися прискореними темпами за умови формування економічного механізму як логічно упорядкованої сукупності методів, інструментів та важелів фінансово-кредитного, бюджетно-податкового та консультативно-регламентаційного спрямування, які закладуть необхідні стимули для суб'єктів аграрного підприємництва щодо переходу окремих виробництв на органічну основу. В умовах поглиблення інституціональних трансформацій, зокрема децентралізації влади і завершення процесу створення ОТГ, а також формування нової глобальної природоохоронної архітектури розроблення набору методів, інструментів та важелів економічного механізму органічного сільськогосподарського виробництва має здійснюватися на основі врахування комплексу принципів: подолання депресивності територій концентрації органічних сільськогосподарських виробництв, максимізації формування замкнених агропродуктових циклів, перманентної імплементації міжнародних стандартів та регламентів, мінімізації негативного впливу на навколишнє природне середовище, конвергенції вітчизняної та передової міжнародної практики впровадження органічних технологій, комплексності, дотримання Глобальних цілей сталого розвитку, екологізації відтворювальних пропорцій, використання переваг і вигод децентралізації, дотримання вимог Паризької кліматичної угоди, випереджального, а не наздоганяючого типу розвитку. Встановлено, що перераховані принципи мають детермінувати набір методів та інструментів регуляторного впливу на сільськогосподарських товаровиробників з їх подальшим об'єднанням в антикризовий, стимулюючий та стабілізаційний пакет. Важливим

детермінантом формування набору методів та інструментів економічного механізму органічного сільськогосподарського виробництва є врахування вимог нової глобальної природоохоронної архітектури, що дасть можливість сформувати умови для залучення у впровадження систем ґрунтозахисного землеробства коштів міжнародних екологічних фондів.

Література:

1. ВЕС — нове органічне законодавство: що зміниться для українських експортерів. URL: <https://agroportal.ua/news/mir/v-yes-nove-organichne-zakonodavstvo-shcho-zminitsya-dlya-ukrajinskih-eksporteriv>
2. Грановська В.Г. Механізми стимулювання розвитку підприємств органічного сектору: адаптація світового досвіду. Економіка і суспільство. 2017. №9. С. 384—390.
3. Гуторов О.І., Чудовська В.А. Формування та функціонування ефективного механізму розвитку виробництва органічної сільськогосподарської продукції. Економічні, екологічні та соціальні аспекти використання земельних ресурсів в Україні: [колективна монографія]; за ред. О.В. Ульянченко. Х.: Смуґаста тип., 2015. С. 216—226.
4. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20#Text>
5. Зіновчук Н.В., Лесь А.В., Ращенко А.В. Мотиваційні чинники організації органічних сільськогосподарських кооперативів в Україні. Економіка АПК. 2016. №9. С. 33—38.
6. Кипоренко В.В. Формування системи сертифікації органічного сільського господарства в Україні. Агросвіт. 2014. №24. С. 28—34.
7. Кирилов Ю.Є., Грановська В.Г., Крикунова В.М. Чинники та стимули розвитку органічного сегмента аграрного виробництва в країнах світу. Економіка АПК. 2018. №7. С. 16—27.
8. Рибаченко О.М. Організаційно-економічні передумови розвитку органічного кормовиробництва в Україні. Економіка АПК. 2013. № 10. С. 33—39.
9. Шкуратов О.І., Чудовська В.А., Вдовиченко А.В. Органічне сільське господарство: еколого-економічні імперативи розвитку. Монографія. К., ТОВ ДІА, 2015. 248 с.
10. Krasnova Y., Golovko L., Hunko L., Medynska N., Sandeep Kumar. An assessment of the legal framework governing land ownership is evolving in Ukraine. Materialstoday: proceedings. 2022. Vol. 49. Part 8. Pp. 3619—3623.

References:

1. AgroPortal (2022), "New organic legislation in the EU: what will change for Ukrainian exporters", available at: <https://agroportal.ua/news/mir/v-yes-nove-organichne-zakonodavstvo-shcho-zminitsya-dlya-ukrajinskih-eksporteriv> (Accessed 15 Jan 2022).
  2. Hranovs'ka, V.H. (2017), "Mechanisms to stimulate the development of organic sector enterprises: adaptation of world experience", *Ekonomika i suspil'stvo*, vol. 9, pp. 384—390.
  3. Hutorov O.I. and Chudovs'ka V.A. (2015), "Formation and functioning of an effective mechanism for the development of organic agricultural production", *Ekonomichni, ekolohichni ta sotsial'ni aspekty vykorystannia zemel'nykh resursiv v Ukraini* [Economic, environmental and social aspects of land use in Ukraine], Smuhasta typohrafiia, Kharkiv, Ukraine, pp. 216—226.
  4. Verkhovna Rada of Ukraine (2021), The Law of Ukraine "On amendments to some legislative acts of Ukraine to improve the system of management and deregulation in the field of land relations", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20#Text> (Accessed 15 Jan 2022).
  5. Zinovchuk, N.V. Les', A.V. and Raschenko, A.V. (2016), "Motivational factors of the organization of organic agricultural cooperatives in Ukraine", *Ekonomika APK*, vol. 9, pp. 33—38.
  6. Kyporenko, V.V. (2014), "Formation of the certification system of organic agriculture in Ukraine", *Ahrosvit*, vol. 24, pp. 28—34.
  7. Kyrylov, Yu.Ye. Hranovs'ka, V.H. and Krykunova, V.M. (2018), "Factors and incentives for the development of the organic segment of agricultural production in the world", *Ekonomika APK*, vol. 7, pp. 16—27.
  8. Rybachenko, O.M. (2013), "Organizational and economic prerequisites for the development of organic feed production in Ukraine", *Ekonomika APK*, vol. 10, pp. 33—39.
  9. Shkuratov, O.I. Chudovs'ka, V.A. and Vdovychenko, A.V. (2015), *Orhanichne sil's'ke hospodarstvo: ekoloho-ekonomichni imperatyvy rozvytku* [Organic agriculture: ecological and economic imperatives of development], TOV DIA, Kyiv, Ukraine.
  10. Krasnova, Y. Golovko, L. Hunko, L. Medynska, N. Sandeep, K. (2022), "An assessment of the legal framework governing land ownership is evolving in Ukraine", *Materialstoday: proceedings*, vol. 49, no. 8, pp. 3619—3623.
- Стаття надійшла до редакції 22.01.2022 р.*